

Список літератури:

1. Відомчі норми технологічного проектування «Підприємства птахівництва» (ВНТП-АПК-04.05). Київ: Мінагрополітики України, 2005. 90 с.
2. Georgia Environmental Protection Division. 2000. Department of Natural Resources. Atlanta, GA. Personal communication.
3. Baba, I. A., Banday, M. T., Khan, A. A., Khan, H. M., & Nighat, M. Traditional methods of carcass disposal: a review. *J Dairy Vet. Anim. Res.*, 2017. V. 5 (1). P. 21-27.
4. Blake J. P. Methods and technologies for handling mortality losses. *World's Poult. Sci. J.* 2004. Vol. 60. P. 489-499.
5. Costa T., Akdeniz N. A Review of the Animal Disease Outbreaks and Biosecure Animal Mortality Composting Systems. *Waste Manag.* 2019. Vol. 90. P. 121-131.
6. Sims J. T. and Wolf D. C. Poultry waste management: agricultural and environmental issues. *Advances in Agronomy.* 1994. Issue 52. P. 1-83.
7. EFSA. Scientific Opinion on Composting on-farm of dead poultry. *EFSA Journal.* 2011. Vol. 9 (11):2427. P. 1-11.
8. Mahmud A., Mehmood S., Hussain J. and Ahmad S. Composting of poultry dead birds and litter. *World's Poultry Science Journal.* 2015. Vol. 71. P. 621-629.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЛОЧИСЕЛЬНИХ ЛОКАЛЬНИХ ПОПУЛЯЦІЙ СВИНЕЙ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ В УКРАЇНІ

О. М. Церенюк¹, О. В. Акімов², В. О. Вовк³

1. Доктор с.-г. наук, доцент, директор; tserenyuk@gmail.com
2. Кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії розведення та селекції свиней; akimov.kharkiv@gmail.com
3. В.о. завідувача лабораторії розведення та селекції свиней; vitaliyvovk2017@ukr.net
Інститут свинарства і агропромислового виробництва НААН України

Проблему забезпечення населення м'ясом та продовольчу безпеку країни неможливо вирішити без достатнього розвитку підгалузі тваринництва – свинарства. Саме вона є найбільш скоростиглою і ефективною. Такі її характеристики обумовлені цілою низкою цінних господарсько-біологічних особливостей свиней. Серед них найголовнішими є такі ознаки продуктивності як багатоплідність, інтенсивність росту, низькі витрати кормів, тощо. Важливим моментом також є те, що в Україні свинарство завжди вважалось національною і традиційно розвиненою підгалуззю тваринництва.

Наявний порідний генофонд свиней в Україні до останнього часу залишався достатньо широким. Та в останні роки, що пов'язано в першу чергу із військовою агресією РФ в Україні, більшість порід свиней, що були представлені малочисельними локальними популяціями опинились на межі зникнення. Якщо поєднати це із тим, що такій загрозливій ситуації передував період, що відзначався скороченням генеалогічної структури та зменшенням загальної чисельності тварин у цих популяціях та по окремим малочисельним локальним породам свиней наявна достатньо складна ситуація щодо перспектив їх подальшого відновлення та збереження. В першу чергу, конкурентну боротьбу в сучасному свинарстві програють місцеві адаптовані породи. Ці популяції поступаються сучасним промисловим породам свиней та різноманітним породно-лінійним поєднанням на їх основі за основними

показниками продуктивності. І на сьогоднішній день це стосується практично всіх груп показників. Найгостріша ситуація з тваринами м'ясо-сального та сального напрямку продуктивності, адже за такими основними показниками як м'ясність туш та відгодівельні якості молодняка, тварини цих напрямів продуктивності відзначаються суттєво гіршим рівнем ознак. В умовах же ринкової економіки та недостатньо розвинутого ринку крафтової й органічної продукції свинарства свині цих напрямів продуктивності не можуть бути нішевим продуктом і, відповідно мають дуже обмежений ринок попиту.

Водночас, слід розуміти, що місцеві локальні популяції свиней є унікальним джерелом генетичної інформації, що пов'язана з базовими батьківськими формами аборигенних місцевих популяцій свиней, які, в свою чергу хоча й не відзначались достатнім рівнем продуктивності та в той же час мали високий рівень пристосованості до місцевих умов утримання, годівлі та специфічних місцевих захворювань тварин. Саме із врахуванням цього, в світі останні роки все більшої актуальності набуває проблема збереження біорізноманіття сільськогосподарських тварин. Дотичне це також і до підгалузі свинарства.

Захист біорізноманіття в свинарстві має відбуватись лише на основі обґрунтованої стратегії з урахуванням як динаміки чисельності тварин так і рівня наявної та потенційної їх продуктивності – визначення генетичного потенціалу, ступеня його прояву, індексної оцінки та визначення генетичного поліморфізму. Саме ж цілеспрямоване управління біорізноманіттям генетичних ресурсів тварин є важливим як для України, так і для більшості країн світу та й має воно проводитись у постійній кооперації та на підставі моніторингу ефективності заходів та методичних підходів, що використовуються на інших малочисельних та локальних популяціях тварин. Не слід також забувати й про те, що ця проблематика, крім основної направленості – продовольчої безпеки та сталого розвитку сільського господарства, також є пов'язаною із необхідністю збереження культурних традицій та підвищення якості життя людей у цілому.

Головною метою збереження генетичних ресурсів у тваринництві на сьогоднішній день також є той факт, що сучасні генотипи тварин для досягнення вищого продуктивного рівня стають дедалі вразливішими до впливів різноманітних чинників. У першу чергу це суттєво збільшує ризик виникнення різноманітних зоонозів та епізоотій, які можуть негативно відобразитись на критично-важливій підгалузі, доля якої в забезпеченні продовольчої безпеки є дуже високою. Ситуація з АЧС тільки підкреслила важливість цього.

Слід враховувати, що кожна з локальних малочисельних порід свиней є унікальним джерелом генів, що можуть у майбутньому бути залучені для підтримки життєздатності широко-розповсюджених високопродуктивних порід. Саме з урахуванням цього важливого чиннику – збереження різноманіття є одним із першочергових завдань Продовольчої і сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (FAO). У свою чергу, саме для вирішення цього завдання, на сьогоднішній день світовою спільнотою прийнята низка спеціальних декларацій та планів дій, на рівні держав розроблені національні